

Vazba mezi interkulturním vzděláváním Čechů a získáváním informací o Číně

Kateřina Luhanová, Jana Zounková

Abstrakt

Článek pojednává o získávání informací vztahujících se k Číně a čínské kultuře českými studenty čínštiny s ohledem na specifika jazykového vzdělávání dospělých. Cílem bylo na základě hypotéz ověřit, zda existuje relace mezi interkulturním vzděláváním a získáváním informací o Číně. V rámci dotazníkového šetření bylo celkem získáno 48 vyplněných dotazníků od českých studentů čínštiny, což představuje významný podíl z celkového počtu studentů čínštiny v jazykových školách v České republice, a lze jej považovat za předvýzkum umožňující formulaci dalších výzkumných hypotéz.

Klíčová slova: andragogika, Čína, čínština, informační zdroje, interkulturní komunikace, jazykové vzdělávání.

Relation between Intercultural Education of Czech People and Acquisition of Information about China

Abstract

The paper deals with acquisition of information related to China and Chinese culture by Czech students of the Chinese language with regard to the specifics of language educa-

tion of adult people. The aim was to prove whether a relation between the intercultural education and the acquisition of information about China exists, based on hypotheses. As a result of the questionnaire campaign, 48 filled-in forms in total were returned by Czech students of the Chinese language, which is a significant proportion of the total number of students of the Chinese language in language schools in the Czech Republic. It can be considered a pre-research, allowing to formulate further research hypotheses.

Key words: andragogy, China, Chinese language, information sources, intercultural communication, language education.

Úvod

Článek volně navazuje na předvýzkum zabývající se interkulturními rozdíly ve vzdělávání v návaznosti na dostupnost informačních zdrojů aplikovaný na studenty čínštiny v České republice (dále ČR) a ve Španělsku (Luhanová, 2014).

Kultura je obecně tvořena historií, náboženstvím, geografii, výchovou a vzděláním, rodinou, politikou a rolí státu, společenskou hierarchií, mobilitou a uzavřeností či otevřeností vlivům jiných kultur. K uvědomění si vlastní kultury dochází při setkání s lidmi jiné kultury. Neplatí vždy pravidlo, že odlišnost kultury je zároveň odlišností v národním měřítku. Obdobně je tomu i v případě kultury jako takové a projevem jedince (Mikuláščík, 2010, s. 276).

Existují tři způsoby jak chápat interkulturní komunikaci, buď jako proces, vědeckou teorii nebo výzkum či různé aktivity edukačního a podpůrného typu (Průcha, 2010, s. 13).

Otázkou, co zahrnuje „být interkulturní“, se podrobněji zabývala Savu (2013), která pod tímto pojmem chápe otevřenost k jiným kulturám, přijetí kulturních odlišností, schopnost komunikovat a být v interakci s příslušníky jiných kultur, rozvíjení tolerance vzhledem ke kulturní nejednoznačnosti. Zdůrazňuje však, že záběr pojmu interkulturní nepokrývá vyučování v jazykovém a kulturním kontextu. Často bývá pojem internacionální nahrazován právě pojmem interkulturní (Niklesová, 2006). V článku je věnována pozornost pojmu interkulturní, neboť učení se cizímu jazyku, je vázáno na interakci, a to jak mezi lektorem, v tomto případě čínštiny, který může a nemusí být rodilý mluvčí, a jeho studenty, mezi studenty navzájem, tak mezi studenty a Číňany.

Článek se zabývá také vzděláváním, které tvoří nedílnou součást získávání informací o jiných kulturách, a to zejména vzděláváním jazykovým. Strategie učení se cizímu jazyku jsou totiž jednou ze základních složek strategické kompetence, která je považována za jednu z částí komunikačních kompetencí. Tyto komunikační kompetence jsou cílem učení se cizím jazykům (Lojová, & Vlčková, 2011, s. 109).

Existuje mnoho cest, jak se lze učit cizím jazykům, na základě formálního, neformálního či informálního učení a dále lze využít e-learning, který tvoří přechod mezi formálním a informálním učení (Janíková et al., 2011, s. 164).

Savu (2013) uvádí, že se ovládání cizího jazyka stává prvotním předpokladem pro interkulturní integraci jedinců. Nicméně východiskem pro porozumění jazyku představuje znalost a orientace v kultuře (Niklesová, 2006). Zásadní překážku v komunikaci s Číňany představuje neznalost jazyka a „kulturní specifická čínské komunikace“ (Průcha, 2010, s. 160).

Podle Kaplanové (2013) je třeba při výuce cizího jazyka prezentovat kulturu určitého jazykového společenství s ohledem na slova s odlišnou kulturní konotací.

1 Komunikace mezi kulturami

První zmínka o interkulturní komunikaci („intercultural communication“) se poprvé objevila v roce 1954 v knize „Culture as Communication“ (Hall, & Trager in Průcha, 2010, s. 19).

V české psychologii komunikace jsou dosud interkulturní aspekty komunikace málo zmiňovány, jen okrajově. Jako výzkumné téma byla interkulturní komunikace do českého prostředí zavedena L. Kolmanem ve skriptech „Komunikace mezi kulturami“ (Průcha, 2010, s. 18 a 26). Základem komunikace mezi kulturami jsou kultury samotné. V minulosti docházelo k mnohému členění kultur podle různých hledisek, často podobných, ale ne stejných. Jedním z těch, kdo zavedl nové dělení, byl Geert Hofstede se svou typologií národních kultur. Hofstede (2007) chápe kulturu jako „mentální programování“ neboli vzorec myšlení a chování, kterému se naučí každý jedinec, který vyrůstá v daném prostředí. Každý jedinec si podle Hofstedeho nese do života několik vrstev kultury podle různých sociálních skupin, do kterých patří. Vrstva společná mnoha lidem je ta, která je vytvářena příslušností jedince k určité zemi, k určitému národu. A ta je označována jako národní kultura. Hofstede (2007) na základě velice rozsáhlého výzkumného šetření sepsal typologii pěti dimenzí národních kultur.

M. Godelier připomíná, že „se lidé neomezují na život ve společnosti, ale vytvářejí společnost tak, aby v ní mohli žít“. Kultura je tedy způsobem, jak pochopit život, ale zároveň způsobem, jak žít, zatímco ekonomika je jen částí dimenze kultury (Godelier in Hurtado Sánchez, 1999).

Jedním z průvodních jevů střetávání různých kultur je tzv. kulturní šok (otřes), který je charakteristický pro osoby pobývající delší dobu v zahraničí. Průvodními jevy kulturního šoku jsou podle Šroňka (2000) stesk po domově, nuda, uzavření se do sebe, styk pouze s občany své země, rodinné napětí a konflikty a další. Mikuláščík (2010, s. 277) definuje kulturní šok jako psychologickou reakci, která je spojována s pocity osamocení nebo vyždědění. Zabývá se popisem fází kulturního šoku od počáteční euforie,

podrážděnosti, osamocení, zoufalství až nepřátelství, po postupné přizpůsobování až k adaptaci nebo biculturalismu. Podle Průchy (2010) ve chvíli, kdy se dostávají do trvalého či dlouhodobého kontaktu dvě rozdílné kultury, dochází po kulturním šoku prostřednictvím komunikace k akulturaci. Nelze opomenout i opačný jev, tzv. reverzní kulturní šok, který se může objevit po návratu domů (Mikuláščík, 2010, s. 277).

Arasaratnam a Banerjee (2011) se zabývali interkulturními komunikačními kompetencemi (ICC). Jejich model identifikuje zkušenosti, naslouchání, pozitivní postoje vůči lidem z jiných kultur, motivaci komunikovat s lidmi z jiných kultur a schopnost vcítit se jako klíčové pro pochopení jiných kultur. Dospěli k závěru, že vyšší interkulturní komunikační kompetence u imigrantů, závisející i na zemi původu, předpokládají jejich snazší integraci a nižší počet kriminálních činů na hostitelském území.

Rozvíjení mezikulturních kompetencí představuje poměrně složitý proces, osoba prochází pocity nechutí a strachu, současně dochází ke zvýrazňování a zároveň zpochybňování stereotypů, sledování pocitů a emocí, je třeba pracovat přes zmatek a potýkat se složitostí (Holmes, & O'Neill, 2012).

Interkulturní kompetence (způsobnost) obsahuje různorodost regionálního a sociálního charakteru (Společný evropský referenční rámec pro jazyky, 2001). Zjišťování a hodnocení osvojené interkulturní kompetence se jeví jako komplikované. S tím souvisí i ojedinělý výskyt zjištění o interkulturních kompetencích, které jsou formulovány jako postuláty nebo žádané cíle (Průcha, 2010, s. 47).

Pojem kulturní metakognice tvoří základ výzkumu Chua et al. (2012). Autoři na základě tří studií doporučují manažerům, aby dále rozvíjeli své schopnosti, neboť bylo dokázáno, že manažeři s vyšší úrovní kulturní inteligencí (CQ) jsou kreativnější a lépe využívají svůj potenciál při spolupráci s manažery s jiných kultur. Manažeři s nižší úrovní metakognitivní CQ i méně sdílí své myšlenky na sociálních sítích, naopak vyšší schopnost kulturní metakognice umožnila sdílet myšlenky i s lidmi z jiných kultur a vzájemně podporovat tvůrčí práci.

Hu a Fan (2011) realizovali výzkum základě obsahové analýzy. Výsledky obsahové analýzy, která srovnávala čínské a americké odborné časopisy, věnující se problematice interkulturní komunikace, ukazují odlišnosti ve výzkumu interkulturní komunikace v Číně a zahraničí ve smyslu obsahu a metod výzkumu. Hlavní náplní výzkumných pracovníků v zahraničí (resp. v USA) je mezikulturní adaptace a interkulturní trénink, zatímco v Číně se výzkumníci zabývají především mezikulturní pragmatikou. Ve vztahu k metodám výzkumu, studie v zahraničí se provádí pomocí empirických výzkumných metod, z nichž většina obsahuje kvantitativní výzkumnou metodu. Naopak, většina studií v Číně neobsahuje empirický výzkum, ale analýzu sekundárních dat.

Jedna z mála empirických studií se zabývala procesem integrace, a to zejména pohledem jazykové socializace, čínských MBA studentů během pětiměsíční stáže na kurzu obchodní nauky na jihovýchodě USA. Jsou zde popsány úspěchy v „obchodování“, kterých čínští studenti postupně dosahovali tím, jak se zlepšovaly jejich znalosti o zvyklostech ve vyjadřování druhé strany (Shi, 2010).

V jednom z výzkumů, který se zabýval srovnáním České republiky a Španělska, bylo potvrzeno, že i přes výrazné kulturní rozdíly, jsou absolventi v obou zemích ochotni studovat jazyky a stěhovat se za prací (Luhanova et al., 2012). Luhanová (2014) tvrdí, že ve spojitosti se zvyšováním práce v multikulturních týmech, je kladen rostoucí důraz na interkulturní kompetence a studium jazyka tak představuje jeden z klíčů k jejich rozvíjení (Luhanová, 2014). Dietrich et al. (2013) ve svém článku doporučují dále zkoumat důsledky individuálních a kulturních rozdílů v týmové práci.

Nejen studenti a absolventi jsou v posledních letech ve větší míře ochotni studovat jazyky, a to včetně čínštiny (Luhanova et al., 2012).

2 Cíle a metodologie

V článku jde o kvantitativní výzkum deduktivní metodou, na jejímž základě jsou testovány hypotézy o skupinách, nikoliv o jednotlivcích (Disman, 2007). Osloveni byli studenti čínského jazyka v České republice (ČR) a za výzkumný nástroj byl zvolen dotazník. Výsledky byly zpracovány pomocí MS Excel a statistického softwaru SPSS.

2.1 Cíle a zvolené hypotézy

Cílem výzkumu bylo pomocí testovaných hypotéz ověřit, zda existuje relace mezi interkulturním vzděláváním a získáváním informací o Číně. Dílčími cíli bylo zjištění míry motivace studentů k samostatnému využívání zdrojů a spokojenosti s jejich dostupností.

Záměrem je, aby tento výzkum a jeho výsledky posloužily jako základ k dalším výzkumům, které by tak pomohly zvýšit informovanost české veřejnosti o specifikách čínské kultury.

Z provedeného průzkumu literárních zdrojů o Čínské psychologii práce a managementu v českých knihovnách, byl zjištěn poněkud omezený přístup k takto specifické literatuře. V současnosti je ve výzkumech věnována pozornost národnosti Vietnamců, kteří tvoří početnou skupinu, Číňanů žije na území ČR podstatně méně, v roce 2012 jejich počet činil 5 607 (ČSÚ, 2014).

Na základě prostudovaných zdrojů a průzkumu o dostupnosti informačních zdrojů bylo v souladu s cíli výzkumu stanoveno pět nulových hypotéz:

- H_{01} : Je rozdíl mezi uvedenou jazykovou úrovní studentů a tím, zda pobývali v Číně.
- H_{02} : Účast na kulturních akcích s čínskou tematikou nemá souvislost s délkou studia čínštiny.
- H_{03} : Je rozdíl v míře spokojenosti s informačními zdroji o Číně a její kultuře u různých věkových skupin studentů.

- H₀₄: Je rozdíl ve způsobu vyhledávání zdrojů o Číně vzhledem k věkové kategorii studentů.
- H₀₅: Neexistuje rozdíl mezi délkou studia a dosaženou jazykovou úrovní u studentů čínštiny v České republice.

2.2 Metodologie

Zvoleným nástrojem pro výzkumné šetření byl dotazník. Respondentům-studentům čínštiny v České republice byl dotazník distribuován v tištěné i elektronické podobě. Obě verze dotazníku byly rozeslány v průběhu února až března 2014. Dotazník obsahuje otázky uzavřené, polouzavřené, otevřené a filtrační. K ověření stanovených statistických hypotéz byly využity vybrané otázky. Odpovědi na další otázky posloužily pouze k lepší interpretaci výsledků získaných sečtením jednotlivých odpovědí a jejich následnou analýzou. Doplňující otázky byly zpracovány graficky (Disman, 2007).

Celkem bylo získáno 48 vyplněných dotazníků od studentů jazykových škol např. Chinesepoint, Konfuciova akademie v Olomouci, Březinka, Institut jazykového vzdělávání.

Bylo stanoveno pět nulových hypotéz, které byly ověřeny Pearsonovým korelačním koeficientem měřícím sílu lineární závislosti mezi dvěma veličinami.

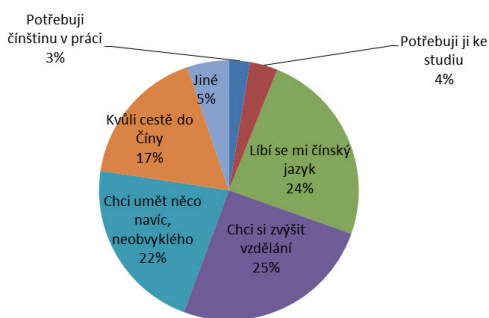
3 Výsledky a diskuse

Z výsledků týkajících se délky studia čínštiny vyplývá, že se čeští studenti učí krátce, tj. méně než dva roky (67 %), toto zjištění souvisí s tím, že nabídka kurzů je určena především začátečníkům. O pokračovací kurzy nebývá velký zájem z důvodu vyšší obtížnosti zvládnutí jazyka. 58 % studentů uvádí, že i po čtyřech letech studia čínštiny dosahuje jazykové úrovně A2 – mírně pokročilý, jak uvádí Společný evropský referenční rámec pro jazyky.

Hlavní důvod, proč respondenti studují čínštinu, je snaha o zvýšení vzdělání (25 %). V současné době se stává ovládnutí nejméně jednoho cizího jazyka stále důležitějším požadavkem zaměstnavatelů. Čínština jako neobvyklý jazyk, může být uchazečům o práci v tomto směru nápomocná. Dále nelze opomenout, že v České republice působí čínští investoři a znalost čínštiny tak může usnadnit komunikaci. Na druhém místě respondenti uvedli, že se jim čínština líbí (24 %). Čínština je jazyk, který se od češtiny podstatně liší nejen výslovností, ale i písmem, které na respondenty může působit zajímavým dojmem. Jen 17 % respondentů studuje čínštinu za účelem cesty do Číny. Podrobněji je rozložení důvodů pro studium znázorněno na grafu 1.

Graf 1

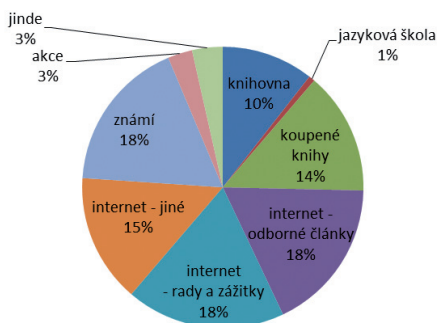
Důvody pro studium čínštiny

Většina studentů se kulturních akcí orientovaných na Čínu nezúčastnila. Nicméně je zajímavé, že menší skupina studentů, která se těchto akcí zúčastnila, uvedla poměrně širokou škálu akcí např. přednášky, oslavy Čínského nového roku, koncert Čínského klasického orchestru, Čínský národní cirkus, Pekingská opera, Sinokino, Ples katedry asijských studií atd. Při komparaci studentů České republiky a Španělska Luhanová (2014) v předvýzkumu zjistila statisticky významný rozdíl ve spoléhání se při výuce jazyka pouze na lektora. Je poněkud překvapující, že se ve Španělsku spokojí s informacemi o Číně od svého vyučujícího statisticky významně více studentů, a to i přes lepší podmínky, které se jim naskýtají (více organizací zaměřených na asijské kultury, více Číňanů přijíždějících do země). Čeští i španělští studenti hojně využívají internet (zejm. oficiální stránky, rady cestovatelů) a kupují si tematicky zaměřenou literaturu. Literaturu dostupnou v jazykové škole či akademii spíše opomíjejí (viz graf 2).

Graf 2

Způsoby získávání informací o Číně, čínské kultuře

Nebyla prokázána závislost mezi uvedenou jazykovou úrovní a pobytem v Číně. Lze tedy usoudit, že návštěva Číny měla poznávací nebo rekreační charakter bez vlivu na jazykovou úroveň studentů (tab. 1). Nulová hypotéza č. 1: „Je rozdíl mezi uvedenou jazykovou úrovní studentů a tím, zda pobývali v Číně“, byla vyvrácena. Výsledky však ukazují závislost mezi studenty popsanou dosaženou jazykovou úrovní a návštěvami kulturních akcí s čínskou tematikou. Tato spojitost nebyla zkoumána, přesto ukazuje na možnosti, na které se lze při další práci zaměřit.

Tab. 1

Uvedená jazyková úroveň, pobyt v Číně, účast na kulturních akcích – korelace

		Jazyková úroveň	Pobyt v Číně	Účast na kulturních akcích
Jazyková úroveň	Pearson Correlation	1	–,070	,384**
	Sig. (2-tailed)		,635	,007
	N	48	48	48
Pobyt v Číně	Pearson Correlation	–,070	1	–,083
	Sig. (2-tailed)	,635		,576
	N	48	48	48
Účast na kulturních akcích	Pearson Correlation	,384**	–,083	1
	Sig. (2-tailed)	,007	,576	
	N	48	48	48
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).				

Za povšimnutí stojí středně silná závislost mezi účastí na kulturních akcích a délkou studia čínštiny (tab. 2). Jako možné vysvětlení tohoto zjištění lze uvést, že studenti mají zájem se dozvědět informace o Číně a seznámit se blíže s její kulturou i jiným způsobem než jen v rámci jazykového kurzu, a to návštěvou různých kulturních akcí, a dále je možné konstatovat, že se s délkou studia čínštiny jejich zájem o tento typ akcí zvyšuje. Nulová hypotéza č. 2: „Účast na kulturních akcích s čínskou tematikou nemá souvislost s délkou studia čínštiny“ byla vyvrácena.

Tab. 2

Účast na kulturních akcích a délka studia – korelace

		Účast na kulturních akcích	Délka studia
Účast na kulturních akcích	Pearson Correlation	1	,418**
	Sig. (2-tailed)		,003
	N	48	48
Délka studia	Pearson Correlation	,418**	1
	Sig. (2-tailed)	,003	
	N	48	48
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			
Correlations			

Dále nebyl zaznamenán rozdíl v míře spokojenosti s informačními zdroji o Číně a její kultuře ani ve způsobech vyhledávání zdrojů u různých věkových skupin.

Co se týče rozdílu mezi délkou studia čínštiny a dosažené jazykové úrovně, zde byla zjištěna středně silná závislost.

Závěr

Generalizace získaných výsledků se jeví jako obtížná. Komplikace lze spatřovat v nechtě jazykových škol poskytnout data, některé školy ani kvůli nedostatku zájemců kurzy neotevřou, a v absenci aktuálních statistik o studentech čínštiny na území ČR.

Během předvýzkumu byly vyvráceny všechny stanovené nulové hypotézy a bylo tedy na výběrovém souboru studentů v jazykových školách dokázáno, že jejich jazyková úroveň, jak ji uvedli do dotazníků, nesouvisí s tím, zda byli v Číně. Jejich znalost jazyka má však spojitost s účastí na kulturních akcích a také souvisí s délkou studia. Respondenti z různých věkových skupin odpovídali rozdílně, co se týče jejich spokojenosti s dostupností informačních zdrojů o Číně. Nevykazovali rozdíly ani ve způsobu vyhledávání zdrojů.

Jelikož se studenti řadí, vzhledem ke své motivaci dozvídat se co nejvíce o kultuře zemí, jejichž jazyk studují, mezi ty, kteří přicházejí do styku s informacemi z různých zdrojů, je způsob vyhledávání informací rozdílný. Pozitivně hodnotíme snahu studentů nezáviset pouze na svém lektorovi, ale aktivně si zvyšovat znalosti o kultuře jiné země, což následně přispívá k úspěšné interkulturní komunikaci. Vzhledem k tomu, že vlivem globalizace vzrůstá potřeba zvyšování interkulturních kompetencí ve všech sférách života, mohou získaná data posloužit pro další výzkum zabývající se touto problematikou.

Poděkování

Výzkum byl podpořen z grantu Interní grantové agentury (IGA) PEF ČZU v Praze „Čínská komunita na českém trhu práce“, č. 20131025.

Literatura

- Arasaratnam, L. A., & Banerjee, S. C. (2011). Sensation seeking and intercultural communication competence: A model test. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(2), 226–233.
- Chua, R. Y. J., Morris, M. W., & Mor, S. (2012). Collaborating across cultures: Cultural metacognition and affect-based trust in creative collaboration. *Organizational behavior and human decision processes*, 118(2), 116–131.
- Český statistický úřad (2014). *Sčítání lidu, domů a bytů*. [online]. [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-006#.Uy3j7_I5Nik
- Dietrich, P., Kujala, J., & Artto, K. (2013). Inter-Team Coordination Patterns and Outcomes in Multi-Team Projects. *Project Management Journal*, 44(6), 6–19.
- Disman, M. (2007). *Jak se vyrábí sociologická znalost: Příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.
- Hofstede, G., & Hofstede, G. J. (2007). *Kultury a organizace: Software lidské mysli*. Překlad: L. Kolman. Praha: Linde.
- Holmes, P., & O'Neill, G. (2012). Developing and evaluating intercultural competence: Ethnographies of intercultural encounters. *International Journal of Intercultural Relations*, 36(5), 707–718.
- Hu, Y., & Fan, W. (2011). An exploratory study on intercultural communication research contents and methods: A survey based on the international and domestic journal papers published from 2001 to 2005. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 554–566.
- Hurtado Sánchez, J., & Fernández de Paz, E. (1999). *Cultura Andaluza*. Sevilla: Pinelo Talleres Gráficos.
- Instituto Nacional de Estadística (2013). Encuesta de la población [online]. [cit. 2013-06-15]. Dostupné z: www.ine.es.
- Janíková, V. et al. (2011). *Výuka cizích jazyků*. Praha: Grada Publishing, a. s.
- Kaplanová, V. (2013). Využití internetu pro formování interkulturní kompetence při výuce ruského jazyka. *Didaktické studie*. 5(1), 76–84. Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/wp/didakticke-studie/files/2014/02/Didaktick%C3%A9-studie-ro%C4%8D-5-%C4%8D-1-monotematick%C3%A9-%C4%8D%C3%ADslo-Jazykov%C3%A1-v%C3%BDchova-ve-%C5%A1kole-21.-stolet%C3%AD.pdf>
- Lojová, G., & Vlčková, K. (2011). *Styly a strategie ve výuce cizích jazyků*. Praha: Portál, s. r. o.
- Luhanova, K., Michalek, P., & Chylova, H. (2012). Crosscultural differences in perception of economic crisis impact by university graduates; R. Kvasnicka, ed. In: *Efficiency and Responsibility in Education 2012*, JUN 07–08, 2012, 323.
- Luhanova, K. (2014, in press). Intercultural education and its connection to availability of information sources, R. Kvasnicka, ed. In *Efficiency and Responsibility in Education 2014*, JUN 05–06, 2014, 1–9.
- Mikuláščík M. (2010). *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha. Grada Publishing, a.s.
- Niklesová, D. (2006). Charakteristika, cíle a problémy interkulturní komunikace. *Acta Oeconomica Pragensia*, 14(4), 63–68. Dostupné z: www.vse.cz/polek/download.php?jnl=aop&pdf=137.pdf
- Průcha, J. (2010). *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada Publishing, a. s.

- Rada Evropy (2001). *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je využíváme a jak v jazycích hodnotíme*. [online]. [cit. 2014-06-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/spolecny-evropsky-referencni-ramec-pro-jazyky>
- Savu, E. (2014). ‚Intercultural‘ teacher – A new response to the teaching career. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 128(0), 111–116. <http://dx.doi.org/infozdroje.czu.cz/10.1016/j.sbspro.2014.03.127>
- Shi, X. (2010). Intercultural language socialization of a Chinese MBA student in an American negotiation class. *Journal of Pragmatics*, 42(9), 2475–2486.
- Šroněk, I. (2000). *Kultura v mezinárodním podnikání*. Grada Publishing.

Kontakt:

Ing. Jana Zounková
Katedra řízení
PEF ČZU v Praze
Kamýcká 129
165 21 Praha 6 – Suchdol
E-mail: zounkova@pef.czu.cz

Ing. Kateřina Luhanová
Katedra psychologie
PEF ČZU v Praze
Kamýcká 129
165 21 Praha 6 – Suchdol
E-mail: luhanova@pef.czu.cz